

Geur!

Titel: 'Weet wat je geurt!'	Vakken/Leergebieden: drama taal geschiedenis	Groep: 7/8
Beschrijving betekenisvolle opdracht: Deo doet er toe, vooral voor een leerling in groep 7/8. In elke tas is de Axe – want dat is de deo van dit moment – te vinden. Elke gymles wordt stevast afgesloten met een cocktail aan Axe-geuren, waarop de leerkracht de leerlingen van complimentjes voorziet: "Oh, wat ruiken jullie weer lekker!" Het gebruik van deodorant is heel belangrijk voor deze leerlingen. Maar waarom eigenlijk? Waarom is het belangrijk om lekker te ruiken? En is dat iets van nu of van alle tijden? Kortom, een mooi aanknopingspunt om dieper in te gaan op de rol van geuren in het leven van mensen van toen en nu en van een (pre)puber in het bijzonder. Op basis hiervan krijgen de leerlingen de volgende opdracht: <i>'Kun je door middel van een kort toneelstukje (scène) een 'geur'-verhaal vertellen, waarbij je laat zien over welke persoonlijke geurbeleving het gaat, in welke situatie het verhaal zich afspeelt en welke emotie(s) dat oproept?'</i>		
Omschrijving les/project: Om aan te sluiten bij het cultureel bewustzijn van de leerlingen heeft de leerkracht haar leerlingen 'in kaart gebracht': wie zijn zij op dit moment, wat doen ze, waar zijn ze mee bezig, hoe leven ze en hoe kijken ze naar hun leven? Thema's als school en sport sprongen eruit, maar ook hoe belangrijk de leerlingen het gebruik van deodorant vonden viel op. Dit vormde de basis voor twee lessen over geur waarbij het vak drama ondersteund wordt door taal en geschiedenis. In les 1 oriënteren de leerlingen zich op de rol die geur speelt in hun eigen leven en in onze cultuur (vroeger en nu) en doen ze onderzoek naar het schrijven en spelen van een korte scène. In les 2 presenteren de leerlingen hun scènes aan de groep en geven elkaar feedback. Kernvragen die centraal staan zijn: <ul style="list-style-type: none"> – Gebruik jij deodorant? Zo ja, welke gebruik jij dan? Hoe belangrijk is dit voor jou? En waarom gebruik jij het wel of niet? – Waarom is geur belangrijk voor mensen (vroeger en nu)? Wat is de betekenis van geur? – Kun je door middel van een korte toneelscène een verhaal vertellen over een persoonlijke geurbeleving? <i>Ondersteuning door een culturele instelling.</i> Bij het ontwerpen, uitvoeren en evalueren van dit project werd de school ondersteund door een medewerker van een culturele instelling. Deze les kan eventueel verder uitgebreid worden met een extern aanbod: <ul style="list-style-type: none"> – Een (kinderboeken-)schrijver die vertelt over het creatief schrijven van een kort verhaal.		

- Een toneelschrijver/regisseur die vertelt over het maakproces van een toneelstuk: van inspiratie tot de voorstelling.
- Een acteur die een workshop geeft over het opbouwen van een rol en het uitdiepen van een karakter.

Beginsituatie:

Onderwerp

Het gebruik van deodorant door groep 7/8 leerlingen vormde de basis voor de lessenserie 'Weet wat je geurt'. Geur speelt een belangrijke rol in hun eigen en andermans leven en is daarom een betekenisvol onderwerp.

Spelvaardigheden

In onder- en middenbouw is weinig tot geen aandacht besteed aan drama. Dramalessen zijn afhankelijk van de leerkracht van de klas en er is geen sprake van een doorgaande leerlijn. Leerlingen beschikken daardoor nauwelijks over basisvaardigheden op het gebied van spel- en theatertechnieken. In verband met de eindmusical geeft de leerkracht van groep 7/8 af en toe drama-opdrachten. De leerlingen van 7/8 zijn begonnen met het maken van filmpjes waarbij ze korte scènes bedenken, uitspelen en filmen. Ze zijn enthousiast, vinden het leuk bezig te zijn met spelen en filmen, maar de verhalen zijn oppervlakkig en weinig betekenisvol.

Inlevingsvermogen, verbeeldingskracht

De leerlingen uit deze groep geven wel blijk van enig inlevingsvermogen wat betreft emoties in spel, maar vinden het moeilijk om dit toe te passen in een toneelscène. Ze hebben er moeite mee om tijdens dramalessen hun creatief vermogen aan te spreken.

Ook de groepsdruk speelt daarbij een rol en zorgt ervoor dat leerlingen uitbundige of afwijkende ideeën in spel niet makkelijk durven te tonen.

Competenties

Omdat de leerlingen weinig ervaring hebben met drama wordt in deze les niet alleen gewerkt aan competenties uit groep 7/8, maar ook aan competenties uit voorgaande leerjaren.

Competenties & Fasen van het creatieve proces

Beschrijving oriënteren (inclusief reflecteren):

De leerkracht introduceert het thema door de leerlingen te wijzen op hun eigen deodorantgebruik. Ze vraagt of iedereen zijn of haar deodorant op tafel wil zetten. Ze bekijkt een aantal exemplaren en spuit voorzichtig een paar luchtjes de klas in. Dit tot grote hilariteit van de leerlingen. Vervolgens gaat ze met de groep een onderwijsleergesprek aan over het hoe en waarom van 'geurverbloemers'. Waarom gebruiken mensen deodorant? Waarom is het belangrijk om lekker te ruiken? En is dat iets van nu of van alle tijden? Welke geurervaringen herinner je je nog uit je eigen verleden, bijvoorbeeld je ongewassen knuffel? Kortom welke rol kan geur spelen in het leven van een (pre)puber en mensen van vroeger en nu?

Ter inspiratie laat de juf een Axe reclamefilmje zien en wijst op de reacties en emoties van de mensen. Daarna vertelt ze over geurverhalen uit de geschiedenis (Napoleon en Josephine, geuroffers en toiletgewoontes in Versailles), waarbij zij onderdelen van haar verhaal illustreert met eigen theaterspel. In de presentatie die daarop volgt, wordt geur nog een keer in een wat breder perspectief gezet: wetenschappelijk onderzoek naar geur, de rol van geur in verschillende culturen, de functie van geur bij gevaar en het nut van geuren in de dierenwereld. Ter afsluiting maakt de leerkracht samen met de klas een samenvattende woordspin over de effecten, betekenissen en functies van geur in het leven van mensen vroeger en nu.

De opdracht

Nadat de woordspin is afgerond krijgen de leerlingen hun opdracht te horen:

Kun je door middel van een kort toneelstuk (dat is dus één scène) een verhaal vertellen over een persoonlijke geurbeleving, waarbij je laat zien over welke geur het gaat, in welke situatie het verhaal zich afspeelt en welke emotie er opgeroepen wordt?

Beschrijving onderzoeken (inclusief reflecteren):

De woordspin uit de eerste les wordt nogmaals kort besproken. De leerlingen krijgen de opdracht om een lijstje te maken met sterke persoonlijke geurbelevingen en hun gedachten of associaties daarbij. De geur van je knuffel waar je blij van werd, de appeltaartgeur van oma die je doet denken aan vakantie, vers gemaaid gras als teken van het voorjaar of oliebollen met oud en nieuw. Associaties met poep- en plasgeuren zijn er natuurlijk ook, maar in de les legt de leerkracht zoveel mogelijk de focus op de lekkere of betekenisvolle geuren. Uit de lijst kiezen de leerlingen één persoonlijke geurbeleving die ze gaan verbeelden.

De leerlingen onderzoeken hoe ze hun geurbeleving kunnen uitwerken in een korte toneelscène. Ze doen dit op basis van de vier W's: *wie, wat, waar, wanneer*. De leerkracht introduceert dit met een Klokhuisfilmje waarin Harmen van Straaten, auteur en illustrator, uitlegt hoe hij deze begrippen gebruikt als inspiratiebron bij het schrijven van een verhaal. Na het bekijken van het filmje schrijven de leerlingen in groepjes een korte toneelscène.

Als inspiratiebron voor het uitbeelden van een rol toont de leerkracht een fragment uit De gebakken mannetjes van de VPRO. Door het gedetailleerd beschouwen en naspelen van enkele scènes onderzoeken leerlingen hoe emoties uitgedrukt kunnen worden in houding, beweging, mimiek en stemgebruik. Op basis van deze ervaring kiezen zij rollen in hun eigen toneelscène. De leerkracht benadrukt dat de leerlingen in hun rol diverse variaties kunnen bedenken voor beweging, houding, mimiek en stemgebruik. Dat gaan ze even oefenen.

Zowel de lijstjes met persoonlijke geurbelevingen, de eerste korte verhalen, als de korte spelexperimenten worden klassikaal geëvalueerd. De leerkracht laat de leerlingen vertellen over de keuze van de geurbeleving en hun associaties erbij (fijn, blij, lekker, vies, weemoedig, feestelijk, etc.). Een paar verhalen worden voorgelezen en becommentarieerd, waarna ook het uitspelen van een paar emoties met elkaar wordt besproken. De juf vraagt hoe leerlingen iets hebben bedacht en waarom het ene spelelement een groter effect heeft dan een ander. Ze zorgt voor een veilige sfeer waardoor de leerlingen makkelijk tips aan elkaar kunnen geven en ontvangen.

Beschrijving uitvoeren (inclusief reflecteren)

Als warming up van les 2 herhaalt de leerkracht nog een keer een spel oefening uit de onderzoeksfase: 'toon een emotie op de schaal van 1-10'. Terwijl de leerkracht telt van 1 tot 10 spelen alle leerlingen in de kring dat ze steeds bozer worden. Vervolgens mag een meisje dit voor doen, terwijl de anderen observeren en benoemen waaraan ze kunnen zien dat zij steeds bozer wordt. 🗨️

Tijdens de volgende oefening spelen een paar leerlingen een geurervaring. De groep moet raden op welke sterkte van 1-10 de speler speelt en benoemen waaraan ze zien dat de speler intens geniet of een intense afkeer heeft van een bepaalde geur. 🗨️

De leerkracht grijpt nog even terug op de onderzoeksfase en vraagt of ze nog weten waar je allemaal op kunt letten als je toneelspeelt. De leerlingen benoemen spelvaardigheden als: het gebruik van stem, gezicht/mimiek, lichaamshouding en lichaamsbeweging en het spelen van emoties. 🗨️

Dan zoeken alle groepjes een plek in de school om hun zelfbedachte scène verder vorm te geven en te repeteren. In hoeverre zijn ze tevreden over hun keuzes of willen ze er nog iets aan veranderen? De juf houdt de vaart erin: ze krijgen 7 minuten de tijd. Ze loopt alle groepjes langs en geeft tips: 'let op nuances speel niet alles op sterkte 10, dat maakt het spel interessanter'. 🗨️

Voordat de groepjes beginnen met hun presentatie schrijft de juf de spelvaardigheden nog even als aandachtspunten op het bord. 🗨️

Daarna worden de scènes gespeeld en direct nabesproken (zie evaluatievragen). Tijdens deze terugkoppeling vraagt ze steeds welke situatie, geurbeleving en emoties er werden gespeeld, waaraan je dat kon zien en of dit overtuigend genoeg werd weergegeven (zie evaluatievragen). De leerlingen geven elkaar suggesties ter verbetering. Tijdens deze reflectiegesprekjes geeft de leerkracht veel complimenten om een veilige sfeer te creëren en geeft ze voorbeelden hoe de leerlingen op een positieve manier kritiek kunnen geven. 🗨️ 🗨️ 🗨️ 🗨️ 🗨️ 🗨️

Tot slot vraagt ze een groepje hun scène voor de tweede keer te spelen, maar nu met sterk uitvergroete emoties. Hierbij moeten ze het gebruik van stem, mimiek, lichaamshouding en beweging extra benadrukken. 🗨️

Competenties evalueren (inclusief reflecteren)

Omdat het spelen van een scène vluchtig is wordt bij een dramales elke presentatie meteen nabesproken. Dat betekent dat de uitvoerings- en evaluatiefase steeds in elkaar over lopen.

Evaluatievragen:

- Welke geurbeleving werd gespeeld? Wat was de situatie? Welke emotie kwam voor?
- Welke beweging, houding, gebaar, emotie, taal, stem en mimiek vond je erg sterk in deze scene?
- Had de scene een duidelijk begin, midden en einde?
- Wat was je/jullie plan? Wat heb je gebruikt als inspiratiebron? Wat heb je onderzocht? Wat is wel/niet gelukt?
- Welke tip heb je voor een volgende keer?

Leerdoelen:

1. **Betekenis:** De leerlingen kunnen aangeven wat geur betekent voor henzelf en anderen (toen en nu). Zij kunnen vertellen over een sterke persoonlijke geurbeleving, welke associaties ze daarbij hebben en ze kunnen een relatie leggen met de keuze voor hun verhaallijn en bijbehorende spelelementen in hun toneelscène.
2. **Vorm:** De leerlingen kunnen een toneelscène maken over een persoonlijke geurbeleving waarbij ze laten zien over welke geur het gaat, in welke situatie het zich afspeelt en welke emotie er ontstaat.
3. **Speltechniek:** De leerlingen kunnen verschillende speltechnieken (beweging, houding, gebaar, emoties, stem, taal en mimiek), spelelementen (wie, wat, waar, wanneer, begin, midden en einde van een scène) en samenspelregels (inspelen en reageren op elkaar) inzetten om te komen tot een toneelstuk dat ze opvoeren voor hun eigen groep.

In deze les is gewerkt aan de onderstaande competenties uit de leerlijn drama:

Competenties oriënteren

- De leerling kan zich binnen de context van een thema/onderwerp openstellen voor dramatisch spel (groep 5/6 oriënteren).

Competentie onderzoeken

- De leerling kan onderzoek doen naar de mogelijke betekenis en de zeggingskracht van spelelementen (wie, wat, waar, wanneer en waarom), speltechnieken en spelstijlen die nodig zijn voor het maken van een scène. Hij kan de opbouw van een toneelstuk (begin, midden, eind en scènes) benoemen (groep 7/8 oriënteren).
- De leerling kan onderwerpen/thema's (bijvoorbeeld uit andere leergebieden) gebruiken als inspiratiebron voor het vormgeven van dramatisch spel (groep 5/6 onderzoeken).
- De leerling kan zelfstandig of samen met groepsgenoten een rol of spelsituatie bedenken (groep 7/8 onderzoeken).
- De leerling kan spelopdrachten uitvoeren, actief meespelen met de dramatische werkvormen: tableau vivant, afspreekspel, dialoogspel, toneelspel, tekstspel, improvisatiespel/ inspringspel en voordrachtspel en kan de theatrale vormgeving (decor, kostuums) bewust toepassen in een scène of toneelstuk. (groep 7/8 onderzoeken).
- De leerling kan zelfstandig een dialoog schrijven en kan een voorstelling maken voor een publiek dat gebaseerd is op een zelfgemaakt of bestaand verhaal (groep 7/8 onderzoeken).
- De leerling kan in de les of voor (onbekend) publiek met een duidelijke expressie (verbaal en non-verbaal) spelen (groep 7/8 onderzoeken).

Competenties uitvoeren

- De leerling kan betekenis en zeggingskracht geven aan zijn spel door een duidelijke inzet van speltechnieken, spelstijlen, (vaste) tekst en (gespeelde) emoties. (groep 7/8 uitvoeren).
- De leerling kan bewust de spelelementen wie, wat, waar, wanneer in spel vormgeven (groep 5/6 uitvoeren).
- De leerling kan zijn emoties uitdrukken in spelwerkelijkheid, betekenis geven aan zijn spel en aan zijn uitvoering zeggingskracht geven. (groep 5/6 uitvoeren).

<p>Competenties evalueren</p> <ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan zijn spelkwaliteiten en ontwikkelpunten en die van andere leerlingen benoemen en kan daarbij zijn eigen criteria (en/of die van de groep) vergelijken met de criteria van de opdracht (groep 7/8 evalueren). • De leerling kan zijn waardering uitspreken voor zijn eigen spel en voor het spel en de ideeën van anderen (groep 5/6 evalueren). De leerling kan aan de hand van zijn spel de keuzes motiveren die hij met zijn groepje heeft gemaakt (groep 4/5 evalueren). 		
<p>Presentatievorm: toneelscène</p>	<p>Groepsvorm: viertallen</p>	<p>Urenbesteding: les 1 oriënteren en onderzoeken: 1,5 uur les 2 uitvoeren en evalueren 1 uur</p>
<p>Beoordelingscriteria</p> <p>De leerling kan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. een toneelscène maken over een persoonlijke geurbeleving; 2. laten zien over welke geur het gaat, in welke situatie de scène zich afspeelt en welke emotie opgeroepen wordt; 3. verschillende speltechnieken (beweging, houding, gebaar, emoties, stem, taal en mimiek), spelelementen (wie, wat, waar, wanneer, begin, midden en einde van een scène) en samenspelregels (inspelen en reageren op elkaar) inzetten bij het uitvoeren een toneelscène. 		<p>Portfolio:</p> <p>De korte verhalen en foto's kunnen een plek krijgen in een persoonlijk- of groepsportfolio.</p>
<p>Eindsituatie:</p> <p>De geoefende spel- en theatertechnieken kunnen in de eindmusical van groep 8 worden ingezet, waarbij doorgeborduurd wordt op het zo goed mogelijk uitspelen van de verschillende emoties in een rol.</p>		

